

UČITELJSKI LIST

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja l., 10. in 20. vsakega meseca. — Slovenski rokopisi naj se pošiljajo na uredništvo v Sežani na Krasu, hrvatski na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovenskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren: Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane L 24.— Upravništvo v Trstu, ulica Molin grande 16. l. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Št. 6.

V Trstu, dne 20. februarja 1923.

Leto IV.

NAŠA BESEDA

Zopet smo tam, kjer smo bili, zopet se vrste našega lista zalagajo s težkimi obtožbami, ki silijo izpod bremena krivic, neprestano zadevajočih naš stan. In kakor že neštetokrat, se mora zopet ponoviti beseda: sistem.

Danes smo tu, danes smo učitelji na križišču in nismo sami. Za nami je ljudstvo, ki nas opazuje in čaka naše besede in — ki nas presoja in nas bo sodilo. Mi smo mu dolžni besede, mu moramo biti opora v teh težkih dneh, ker zahteva to čut našega poklica.

Doba razkrajanja nas je postavila, vsakega posameznega na križišče: ali — ali... Pot je danes ena, srednje ni. Bič pada na hrbte nas vseh, brez ozira na »zasluge« — in udarce čutimo vsi. Kam sedaj, kam naj krenemo?

Čas, v katerem živimo, potrebuje ljudi; doba, ki pride, nas bo sodila. Zato, bratje, kar nas je zdravih in čistih po srcu, ki ne obožujemo svoje osebe, ki se ne ponižujemo do živali, ki ne zatajujemo duše, ki nismo Iškarjotje lastnih src in src našega ljudstva — za boljši ali slabši kos kruha, kar nas je takih — in danes nas ni malo! — bomo stopali z dvignjeno glavo in krepkega

SAČUVAJMO SEBE!

Učestala progonstva svake ruke proti hrvat. učiteljstvu Istre, a da nema ona od nikuda zaščite. Ne nadje je ni u oblastima, ni u narodu, a ne može mu pomoći ni vlastita njegova organizacija. Hrvat. istarski učitelj naliči krkoj ladjici bez kormila na uzburkanom oceanu. Naliči osamljenom stablu na pustoj gori što ga biju svi vetrovi bez milosrdja.

Spasi li se ta ladjica, znak je njezine solidnosti; ne podlegne li stablo na buri i gori prkoseći većim silama, znači, da je silno i sposobno za daljni život.

Koji od nas u Istri sada ne podlegne — junak je te sposoban i vredan da i nadalje živi.

Koji od nas samo glavu spasi — vredan je pohvale; koji od hrv. učitelja u Istri sačuva uz to svoj duh, svoju dušu i svoj karakter — junak je nad junacima. Zlato je što ne rdja u zemlji ni na dimu.

Koji od nas sačuva od gnjilobe telo i dušu svojju, a revnuje u školi i izvan nje kao pravi učitelj i prosvetitelj, zavredio je da mu domaća povesnica zabiljež i časno ime zlatnim slovima:

koraka, ker se zavedamo, da si počitek na zapečku zaslužimo komaj tedaj, ko ga bomo izvojevali ljudstvu!

Naša odpornost napram krivicam ne bo rodila obilo sadu, ker nismo vsemogočni — a ustvarila bo nas, ki se bomo odločno vzdrževali kruha, ki nam ga bodo ponujali na prodaj za ceno našega značaja, našega moralnega zdravja.

Vztrajnost na tem mestu, je velika moralna dolžnost vsakega, ki se prišteva našim tovarišem. Organizacija naj dela, strnimo naše tudi najskromnejše sile, da se vzdržimo vsaj tam, kamor je dospela naša »Zveza« s pomočjo onih tovarišev, ki zaradi tega danes polnijo ječe.

Z delom, z vztrajnostjo hočemo tudi dokazati tistim, ki tržejo naše telo, da smo in ostanemo, ker zajemamo iz čaše, ki se ji pravi poštenje. Z delom, z vztrajnostjo hočemo pozdraviti one tovariše, ki so jih zaradi dela, ki jim ga narekuje moralna dolžnost učitelja — intelektualca — uklenili in ki prenašajo **pokoro zločincev!** Z delom, z vztrajnostjo hočemo pokazati svetu, da je vsak, ki se prišteva našim tovarišem, človek, ki ni ustvarjen, da bi se hranil ob hlapčevskem kruhu! Taka bodi naša vera!

I hoče, jer junake boriocce za svoje uverenje te za narodne i svetske ideale narod ne prestaje spominjati i kovati u zvezde... Slave se junaci desnice, a još većma junake svoğa duha i slobode.

Izlagati sebe udarcima, zatajiti svoje požude te svoje materijalne probitke i lagodnosti pred licem Istine i Pravice — moralno je herojstvo...

Nalazimo se svi u velikoj kušnji. Istra je za njeno slav. učiteljstvo velika čistionica i talionica. Na vagu je postavljeno naše poštenje i naša moralna vrednost. Karakteri se sada bruse i postaju silniji i čišći u sadašnjim crnim danima. Slabi značaji ginu, venu, blede i gube se. No uz odlučnu volju i zdrave živce možemo svi isplivati. To moramo u ime naše učiteljske časti u ime našeg staleža. Ne okaljajmo svoğa obraz i osobnoğa i staleškoğa ni pred očima svoje okoline, ni svoğa naroda, a ni pred očima inorodnika i istih progonitelja... Znamo svi iz svakidašnjeg iskustva da i ovi poštuju značajneke. Sačuvajmo svoj dobar glas u svome narodu. Ne pružimo mu primere vetrogonstva, samoživstva i beznačajništva. Narod nas gleda, narod traži od nas

primere muževnosti. U ovo doba bankrotiranog morala i «Faustrechta» — ostanimo na svojoj visini. Time poslužiti čemo moralu i kulturi. Ne možemo li, a mi pre moralnog svog propada izginito ko sneg na suncu. Nek nas ne vidi

svetlo ni sunce. Ostavimo i školu, jer porušeni i pokaljeni ne možemo uzgojno delovati. Na nama mnogo stoji. Sačuvajmo zato sebe u ime uzvršenih ciljeva učiteljskih, uzgojnih, prosvetnih i narodnih! —

ŠOLSTVO V JUGOSLAVIJI

Z razpadom avstro-ogrške monarhije je započela za jugoslovansko šolstvo nova doba. Padel je imperij, ki je tlačil leta in leta jugoslovansko šolstvo in undjal Dunaju vrste učiteljstva.

Takoj po osvobojenju je pričelo misliti učiteljstvo na reorganizacijo šolstva in na izboljšanje svojega pravno-gmotnega položaja. Zadnje se mu je posrečilo v toliko, da je bilo priznано državnim uradnikom; izboljšale so se mu plače. Reorganizacija šolstva pa ni zadobila onih dimenzij, kakor jih je bilo pričakovati v začetku. Na pozorišču šolske reforme ni sledilo učiteljstvo v Jugoslaviji niti z daleka učiteljstvu v Nemški Avstriji ali v Nemčiji. Vzdigili so se glasovi, ki so terjali preosnovo vsega šolstva, zlasti pa osnovnega, sestavilo se je nekaj načrtov šolskega zakona. Glasovi pa so ostali glasovi, načrti so ostali načrti, do realizacije ni prišlo. Vzroki, da je delo na polju šolske reforme ostalo oziroma, da se je omejilo, so različni.

V prvi vrsti je bil temu vzrok položaj, ki je nastal z združitvijo vseh treh plemen. Pred ujedinenjem je bila organizacija šolstva v posameznih pokrajinah različna. Vzemimo za primer le stanje ljudskega šolstva v Bosni proti stanju istega v Sloveniji. Isto, če ne še večjo razliko je tvorilo šolstvo v Srbiji, ki je živelo in se razvijalo v povsem drugačnem političnem miljeju. Po združitvi Slovenije, Hrvatske in Srbije v eno državo je bilo treba misliti najprej na enotnost vsega šolstva v državi.

Pri reševanju tega vprašanja pa so bila mnenja tako različna, da ni bilo mogoče najti enotne baze. Kar je predlagalo učiteljstvo iz Slovenije, to je zametavalo oziroma hotelo izpremeniti učiteljstvo iz Srbije in obratno. Tako nima Jugoslavija še danes enotnega šolskega zakona.

Drugi vzrok, da šolska reforma v Jugoslaviji ni zadobila razmaha, je ta, da se je vrglo učiteljstvo takoj po preobratu v najostrejšo strankarsko borbo, katero poznamo že iz časov pred vojno. Tu so se koncentrirale vse sile učiteljstva, vse drugo je postalo stranskega pomena.

Poleg navedenih vzrokov je kriva v tem oziru tudi država sama, ki ni nudila učiteljstvu ugodnosti in sodelovanja, kakor mu ga nudita prej omenjeni državi.

Šolska zakonodaja.

Prvi načrt šolskega zakona za Jugoslavijo je izdelal «Prosvetni odbor», v katerem so bili zastopani strokovnjaki po večini iz proforskih krogov.

Istočasno je sestavilo učiteljstvo iz Slovenije neoficielen načrt in ga poslalo ministrstvu prosvete v Belgrad.

Po ustanovitvi UJU je sklicalo min. prosvete zastopnike vseh pokrajin v Belgrad. Ti so izdelali načrt, kateremu je bil podlaga neoficielni načrt slovenskega učiteljstva in pa čl. 16. vidovdanske

ustave. Na podlagi tega načrta je izdelal nov načrt VI. Radojević, načelnik oddelka za osnovno šolstvo v ministrstvu prosvete.

Ta načrt bo najbrže sprejet od zakonodajne zbornice. K razpravi o načrtu je povabilo min. prosvete učiteljstvo iz vse države, katero je podalo izpreminjevalne predloge. Bistvene točke Radojevićevega načrta so sledeče.

Osnovni pouk je državen, brezplačen in obvezen. Šolska obveznost traja od dovršenega 6. do izpolnjenega 14. leta.

Pouk v osnovni šoli traja osem let in se deli v nižji in višji tečaj. Vsak tečaj traja 4 leta. V nižjem tečaju je pouk v glavnem povsod enak, tako da usposobi učence za prestop v višji tečaj ali pa za nižjo strokovno, meščansko in srednjo šolo.

V višjem tečaju se mora pouk prilagoditi krajevnim razmeram in praktičnim potrebam življenja, tako da dobi na deželi kmetijski, v mestih pa trgovsko-obrtni značaj.

V vseh osnovnih šolah se vrši pouk v službenem srbo-hrvatskem jeziku.

Ako materinski jezik otrok ni srbo-hrvatski, tedaj se vrši pouk na željo staršev v prvih štirih letih v materinskem jeziku, srbo-hrvatski pa kot obvezni učni predmet. V višjem tečaju se vrši pouk v službenem jeziku.

Šola se mora odpreti kjer je 30 šoloobveznih otrok. Kraji se združijo v šolske občine, katere vodijo krajni šolski odbori. Krajnemu šolskemu odboru je poverjena gospodarska uprava šolske občine.

Vse učiteljstvo državnih osnovnih šol ima čin in pravice ukaznih državnih uradnikov. Plače učiteljev in učiteljic so enake in se višajo s triletnicami ter dosežejo vrhunec po 21. službenem letu. Službena doba konča po 32-letnem stalnem službovanju. V slučaju zdravniško priznane sposobnosti se pridržijo učna moč po potrebi še nadalje v prosvetno administrativni službi, dobi pa za to službo posebno nagrado. Učna moč se lahko upokoji z desetimi leti službe in dobi kot pokojnino 40% plače.

Vsak učitelj(ica) ima pravico do higijenskega oziroma popolnoma odgovarajočega stanovanja.

Pri stalnem nameščenju imajo prednost:

Zaslужnejši učitelj(ce) po uspešnem delu v šolsko-narodni književnosti in po intenzivnem prosvetnem delu med narodom. Po dolgoletni službi v težjih in nevarnejših krajih.

Bolje kvalificirani učitelj(ce).

Starejši po službenih letih.

Oni, ki imajo poleg redne učne izobrazbe še kako drugo posebno znanje.

Oni, ki imajo dokazane družinske potrebe.

Učiteljsko delo se ocenjuje z: odlično, povoljno, nepovoljno.

Vsak šolski okraj, ki šteje 60 razredov, ima svojega šolskega zdravnika. Na vsakih 50-60 razredov osnovnih šol se imenuje šolski nadzornik.

V vsaki prosvetni oblasti je šolski inšpektor.

Vsaka prosvetna oblast ima svoj oblastni šolski odbor.

Šolski zbori so: učiteljski zbori na posameznih šolah, ki se sestanejo vsaj enkrat na mesec; okrajna učiteljska konferenca, ki zboruje redno enkrat na leto; oblastna nadzorniška konferenca, ki se skliče po potrebi enkrat na leto; inšpektorska konferenca, katero skliče po potrebi minister prosvete.

Privatne šole se smejo ustanavljati a le pod gotovimi pogoji.

Učiteljske organizacije.

Po vojski se je združila večina jugoslovanskega učiteljstva v strokovno organizacijo: Udruženje Jugoslovanskega Učiteljstva s sedežem v Beogradu. Za posamezne pokrajine so se osnovala poverjeništa. Poverjenišvo za Slovenijo ima sedež v Ljubljani.

Osrednja organizacija izdaja skupno glasilo «Nar. Prosveto». Poverjeništa pa izdajajo pokrajinska strokovna glasila.

UJU ima organiziranega 3/4 vsega jugoslovanskega učiteljstva. V letu 1922 šteje Udruženje 172 društev z 8300 člani. UJU, Poverjenišvo Ljubljana šteje 32 društev z 2517 člani.

Udruženje in Poverjeništa izdajajo sledeče liste: «Narodna Prosveta», «Učitelj», «Pokret», «Jedinstvo», «Napredak», «Učiteljski Tovariš», «Popotnik».

Druge organizacije na Hrvatskem in v Srbiji piscu niso znane, pač pa obstoji v Sloveniji «Slomškova Zveza», ki združuje ostali manjši del slovenskega učiteljstva. Glasilo S. Z. je «Slovenski Učitelj».

Meščansko šolsko učiteljstvo je združeno v pokrajinskih društvih.

V juliju l. 1922 se je vršil v Zagrebu prvi kongres učiteljev meščanskih šol, kjer so sklenili ustanoviti centralno organizacijo za vsa pokrajinska društva.

Najmočnejša učiteljska organizacija UJU zastopa v političnem življenju ideje in smeri demokratske stranke, oziroma odobrava smeri onih strank, ki so sedaj na vladi. Najvišja ideja ji je država, najizrazitejši nositelj državotvorne ideje pa ji je sokolstvo. UJU priporoča svojim članom, da goje sokolski duh

med šolsko mladino in odraslimi. Gojitev istega duha pa priporoča, če ne direktno, vsaj indirektno tudi oblast sama.

Kakor že zgoraj omenjeno, pripada večina učiteljstva v UJU po svojem političnem mišljenju liberalno-demokratski stranki; vendar so med njimi nekateri, ki zastopajo socialistični nazor, nekateri pa se vsaj tja nagibajo.

Akoravno je velika večina jugoslovanskega učiteljstva zagovornica in varuh sedanje oblike vlade, se mora kljub temu velikokrat prav trdo boriti za svoj obstanek. Draginja raste z dnevi in plače, s katerimi se je lahko izhajalo pred meseci, danes ne zadostujejo več; tako se proces ponavlja vedno dalje.

Šolstvo in učiteljstvo v Sloveniji.

Šolstvo v Sloveniji je danes približno na isti višini, kakor pred vojno. Razlika je v tem, da je izginila iz šol nemščina. Nekateri kraji, ki prej niso imeli slovenskih šol, so jih dobili sedaj. V vse osnovne šole v Sloveniji je uvedena srbo-hrvaščina kot obvezni učni predmet.

Učiteljstvo stremi za tem, da bi se otvorila na univerzi v Ljubljani višja pedagoška šola, oziroma pedagoška fakulteta za učitelje. Do sedaj se izobrazuje učiteljstvo na višji pedagoški šoli v Zagrebu.

Med meščansko-šolskim učiteljstvom se opaža omalovaževanje učiteljstva osnovnega šolstva; otrestiti se hoče prahu in smradu osnovnega šolstva ter aspirira višje v sfere proforsorskih krogov.

Primer takega stremjenja nam je slučaj, ko je podal zahtevo mešč. šol. učiteljstva glede izobrazbe v seji višjega šol. sveta dne 14. dec. 1922 ravnatelj Voglar in ne zastopnik učiteljstva osnovnega šolstva, ki je istočasno tudi zastopnik meščansko-šolskega učiteljstva.

Razmere med «naprednim» učiteljstvom in duhovništvom so iste kakor v časih pred vojno. Šola trpi veliko radi krajevnih strankarskih bojov, ki so včasih že neznoči in podli. Pogosti osebni napadi, ovačbe, ki naredijo iz muhe konja, ne koristijo šolstvu, pa naj bodo od te ali one strani.

HIPNOZA

Suviše zvučan naslov, je-li? Bit će. Možda bi odista bolje bilo da sam rekao: Nešto o hipnozi, — jer ja uistinu ne kanim ovdje pisati iscrpivu raspravu o tom pitanju, već mi je naum da u najkraćim potezima prikažem čudnovatu ovu pojavu, koju se s uspjehom upotrebljava i u medicini i u uzgoju. U novije doba sve se više čieni, proučava i praktički upotrebljava.

Hipnoza nije nadnaravna moć i ako je nekoji kao takovu tumače. No ipak u bitnosti svojoj ostaje nam ona još uvijek čudesom. —

Hipnoza je umjetno izazvan san. Može se to postići na dva načina: **psihičkim** i **somatičkim** načinom. — Uzet ćemo onaj drugi ponajprije. Od osobe, koja se hipnotizuje, traži se da svoju svijest ograniči na što manje utisaka, a onda jednosmernim, monotoniim utiscima nastoji se da se umore viša osjetila (vid i sluh). Zato hipnotičar zahtijeva od svođa pacijenta da neprekidno balji u jedan predmet ili u jednu točku. Usto ne smije ni našto drugo misliti. Da brže uspije, hipnotičar nastoji da zamori i drugo osjetila pacijenta, — uho. Zato kuca u jednosmjer-

nom taktu po stolu, ili monotoniim glasom izgovara pojedine riječi. Rokama šara pred njegovim očima povlačeći stanovite krivulje, ili se jedva čujno dodiruje njegova lica i očnih kapaka. Sve to ima za svrhu, da umori ona osjetila, koja još bdiju kraj ukučenoga inače tijela i koncentrirane pažnje. Ne znajući ni same zašto, naše su nas majke tako uspavljivale zibaujući nas morotono u koljevci ili u naručju i gundajući pri tom uspavljivu koju pjesmicu. A iz iskustva našega znamo, da prije zaspimo, ako negdje u blizini ura tiktače ili voda kaplje. Jednom riječi: samotički način u izazivanju hipnotičkog sna služi se sredstvima, koja umaraju naša čutila.

Psihihički način služi se **sugestijom**. Tu hipnotičar sugerira svome pacijentu san. Jasnim, **vrlo uvjeravajućim** načinom slika mu pojavu i postanak sna. Radi se to otprilike ovako: Zahtijeva se ponajprije od pacijenta da zauzme jednu stanovitu poziciju (najlakše ako sjedi) i da zaklopi oči. A onda živo mu se sugerije san: Ti si umoran, vrlo umoran. . . . Oh, da ti je počiniti, ti bi zaspao. Zaspao bi zacijselo. Ta ti si pospan, silno pospan. Eto, tvoja su uda mlohava, klonula. Ruke ti padaju, na, evo padaju. Noge su ti teške, ne možeš ih micati. A ugodno ti je. Pa naravno, jer ti počimaš da spavaš,

Vjedje su ti sklopljene i ne možeš ih podignuti. San pada na njih. San... San... san... Još malo, pa ti ćeš sasvim duboko zaspati.

Ti već ništa ne čuješ, a mene ćeš i u snu čuti. Eto, ti si zaspao. I dok nabrojim deset, ti ćeš spavati dubokim, dubokim snom. Jedan, dva, tri... deset. Ti spavaš, duboko... duuboko, du-bok-o-o-o-o, o-o-o-o-o.

Spavaj, spavaj, duboko, još dublje, dublje... dublje... diši duboko. Ti čuješ samo mene. Je li da me čuješ? Kaži, da li me čuješ? — Čujem — odgovara pacijent iza sna. Gotov je. Sad je naš. Potpuno je u našoj vlasti. —

Da lakše ide, upotrebljava se somatički i psihič. i način zajedno. No iz toga ne slijedi, da će svakome uspjeti uspavati pacijenta. Tu je potrebna doduše samo jedna stvar, ali ta je velika. To je — vjera. Vjera u svoju moć. Hipnotičar mora biti apsolutno uvjeren, da mora uspjeti. On mora unaprijed viditi čitavi tok u postupanju, on ni časa ne smije posumnjati u uspjeh. Nema li toga, hipnoza je nemoguća. On mora razvijati ogromnu sragu svoga «ja». Pacijent mora da je u njegovim rukama lutka koja se kreće kako se hoće. Potrebna je silna vježba i nešto, što se izreći ne može, to se može samo osjećati...

Kad je pacijent zaspao, to još nije sve. On se nalazi u lakom snu, u **letargiji**. Ostavimo li ga čas, probudit će se. Sugestijom treba nastaviti dok zaspai dubokim snom, dok zapadne u **katalepsiju**. A onda je potreban samo korak, i eto nastupa čudno stanje — **somnanbulno**. U takvom stanju pacijent se bezuvjetno pokorava našoj volji. On svoje volje nema, već radi po našoj volji. Ne treba ni da govorimo, dovoljno je da mislimo, i on će činiti sve što se nama prohtije. Zapovijedimo li mu da ustane, ustat će. Otvorit će oči i vidjet će ono što mi hoćemo da vidi, a čut će ono što mi hoćemo da čuje. Mi mu možemo sugerirati da je kralj, i on će se vladati odista kao kralj. Pružimo mu komadić drva i recimo da je cigara, on će s najvećom požudom zapuštiti. Dajmo mu komadić vapna i recimo da je šećer, on će ga slasno progutati i oblizivati se. —

Sugerirajmo mu da je u raju, on će odista vidjeti raj i eksaltirano opisivati nam diku nebesku. Čini što god hoćemo: govori, pjeva, kreće se, pleše sve po našoj miloj volji. Ovo je uistinu čudnovato, ali veće važnosti hipnoze dosad još ne vidjesmo. Ona

leži u još čudesnijoj pojavi. To je t. zv. **posthipnoza**. Sugestija naša ne djeluje samo za vrijeme dok je pacijent u hipnotičnom snu, već i poslije toga. Sugerirajmo mu da se sutra u tri sata popodne ima dvaput prebaciti preko glave, on će to sutra učiniti, makar u budnome stanju on se **ničega ne sjeća**, što se je s njime za hipnoze zbivalo i što mu je sugerirano. Ne zna o tome ništa da kaže. I ako smo mu sugerirali da se sutra dvaput prebaci, ispitajte ga koliko vam drago, on vam ne će znati ništa o tom reći do tri sata popodne. Kad odkucne tri sata (a što je još čudnovatije, i ako ne zna koliko je sati) točno na sekundu on će se dva puta prebaciti. Zapitate li ga zašto to čini, reći će vam: «moram». I to je sve. Da, on mora. To je djelovanje sugestije.

— Ali još ni ovdje ne vidimo veliku važnost hipnoze. Ona svoju vrijednost dobiva istom u **uzgoju i medicini**. U hipnotičkom snu (kako smo mu sugerirali da se prebacuje) možemo mu sugerirati da ne smije više pušiti, da ne smije piti, da se mora kloniti stanovito društva, da mora svakidan učiti dva sata s najvećom ljubavi najdurniji predmet iz koga pobire druge redove, i. t. d. Različite mane, rdjave navike, lijenost, pijanstvo, pušenje i. t. d. dadu se odstraniti čudotvornim djelovanjem posthipnoze. U modernoj se medicini sve to više upotrebljava ovaj način liječenja. Posthipnozom liječi se reuma, ischias, bljedobolja, onanija, mucavost i. t. d. Čovjek se preporadja na nov život.

U dušu se njegovu ulijevaju plemenitije težnje i vrline (a može se nažalost i mnogo zla učiniti, ako hipnoza dospije u ruke opaka čovjeka, zato je zabranjena). — U uzgoju može hipnoza gotovo više koristiti, osobito što se **tiče uzgoja volje**.

Ovdje nam je spomenuti još jedno: djelovanje posthipnoteze nije trajno. Traje mjesec, dva, tri, pol godine, ali ako je grješnik okorjel, pogriješka se vraća. Tad treba hipnozu ponoviti. Onda je djelovanje trajnije. Treći put djeluje još dulje vremena, i tako se može neko zlo definitivno ukloniti. —

Zapuštajući iz rasprave zloporabe, koje se događaju kod hipnoze, i zla, koja nesavjesni ljudi nanose hipnozom, spomenut ćemo, da hipnoza ima inače i svoje zle strane. No za sad bi vas raspravljanje o tome predaleko zavelo, pa ćemo to pitanje odložiti za drugu zgodu. — Nikola Zec.

Iz organizacije

Zopet aretacija: Te dni so aretirali v Lokvitov. Praprotnika ter ga odpeljali v Sežano. Upamo, da bo kmalu prost. Našli so pri njem — baje nekaj — orožja.

O tej priliki opozarjam vse tovariše in tovarišice, da ima vsak lahko orožje doma za lastno obrambo, samo naznaniti ga je treba bližnji žandarmerijski postaji (kr. karabinijerjem). Prosim, da se tega vsi tovariši strogo drže, ter s tem prihranijo sebi in organizaciji poti in sitnosti.

Germek.

Nova nasilja i protuzakonitosti u Istri.

Nisu prestala kako se moglo očekivati. Još nije puna čaša i kalež što ga ima da ispije hrvat.

narod u Istri i njegovo učiteljstvo. Još ono pedesetak hrv. učiteljstva s ove strane Učke čini se nekima da je previsok broj, pa odatle ova nova nasilja i šikanacije. Kol. J. Sirotić morade iz Sluma u Svisvete, a odavle M. Fabeta na njegovo mesto u Slum. Oba dvojica jesu oci obitelji, koje im ostaše na svome mestu. Valja im hodati do škole 2—3 sata u «interesu škole». Učiteljica Bog. Mcgorović, tek imenovana na službuje na hrv. školi Lupoglavu, iza zamoljena dopusta, suspendovana bi. Kol. Zori Špehar (Buzet) odbita bi molba za optaciju talij. državljanstva, a to znači: moraš se seliti. Kol. L. Stihović (Lindar) morao potpisati molbu za potalijančenje njegove hrv. škole. On će dobiti talij. upravitelja, kol. Šopljina u Divšićima, te sopruzi Brdar u Juršićima (pulski kotar) dobiše, kako se

glasa, nalog da stanu podučavati u talij. jeziku, inače — put pod noge! — Biće u Istri i drugih ovde nespomenutih, najnovijih protuzakonitosti, za koje još ne doznamo, ali rukopipateljno dokazuju kako se još ne misli prestati sa uništavanjem hrv. školstva i učiteljstva, a prestati će valjda. istom tad, kad se ne bude — moglo nikoga progoniti i ništa uništiti.

Metoda je ova: nekoje se hrv. kolege hoće s premeštenjima ozlovoljiti da sami ostave istarsko — bojno polje; drugima se nalože da podučavaju talijanski, a treće se bez rukavica suspenduje, a onima koji optiraju državljanstvo, odbile se molbe.

Koliko tu ne «ureduju» službene osobe, rade privatnici što se baš lepo upotpunjuju i izmenično potpomažu. Sve rečena nasilja jesu gola nasilja, a kao takova nisu ničim opravdana. Premeštavati učitelje usred škol. godine nije u interesu školstva. A ako progongeni učitelj pita za povod i razloge «massreglovanja», ne doznava ih; ako moli da se proti njemu povede disciplinarna istraga, ne će da mu se udovolji. Jesu tu dakle po sredi — tajna razlozi, što dašto nisu tajni. Ove se mere dakle kose sa zakonom. Gorostasna je nezakonitost ona, kojom se sili hrv. učitelja da sasma podučuje talijanski. Mi se držimo demokratskog i liberalnog načela, da o jeziku škole imadu odlučivati voditelji škol. dece ili njegovi zakoniti predstavnici. Ove pravice i dužnosti nema učitelj, a ako se ga na to sili, radi se protiv zakona kršeći najelementarnije pravice naroda, dotičnog roditelja. U drugu ruku hoće se time Hrvat, učitelja omraziti pred svojim narodom, a ujedno ga postaviti za dobar pirmer svojoj okolini, da on naime kao inteligentna i uplivna osoba prvi — stane rušiti hrv. škole i — sebe. — On tako dolazi med kladivo i nakovalo; njega se tako moralno pribija na križ.

Učiteljsko društvo v Idriji je imelo v nedeljo 21. januarja sestanek svojih članov, pri katerem je tov. predsednica Marija Kavčič sporočila, da je okrajni šolski svet zavrnil prošnjo za stanarino, ker ni zanjo nobene pravne podlage, nato pa je predavala o vzrokih nasprotstva do šole. Predavanje katero je pojasnjevala predavateljica z zanimivimi vzgledi iz svoje večletne prakse, je bilo zelo srečno izbrano in je dalo priliko, da smo pogledali v svoje delavnice in se poglobili v svoj stan. Čuli smo v predavanju in med živahno debato, kako postopa ta ali oni v gotovih slučajih, da ne nakoplje šoli in sebi nasprotnikov ne med starši, ne med otroci.

Naj podam tu nekaj misli s tega sestanka. Naša šola ne odgovarja zahtevam, ki jih stavi nanjo današnja človeška družba. Premalo je ljudska, a preveč uradna. Odtod izvira potreba po njeni reformi, odtod še vedno med ljudstvom nasprotstvo do nje. Le učitelju, ki je plemenitega srca, ki je resnično naobražen in ima močno voljo, je mogoče priljubiti tudi današnje šole učencem in ljudstvu. V to mu je treba veliko ljubezni do učencev in ljudstva, katero mora poznati in razumeti. Postopati mora vedno in povsod taktno; vršiti mora svoje

dolžnosti vestno in biti neutrudljiv, da bo imel v šoli uspeh; z učenci mora postopati individualno, a nikoli ne sme biti pristranski.

Učitelj, ki se trdo drži in se ne ravna po krajevnih in življenskih razmerah otrok in staršev, ne bo nikdar pridobil prijateljev sebi in šoli. Ali naj se enako postopa z otrokom, ki pride slabo oblečen in slabo obut uro daleč v šolo, kakor z onim, ki je doma za šolskim voglom in z vsem dobro preskrbljen! Ali ni dolžnost vpoštevat i razmere vdove s kopicō otrok in brez imetja! Ali naj gre uro oddaljen šestleten otrok pozimi ob 4 uri iz šole, ko je ob 5 uri trda noč! Imamo v razredu različne otroke, z raznimi telesnimi in duševnimi nedostatk i. Šola, učitelj mora predvsem pomagati onim, ki so pomoči najpotrebnejši. Seveda je s takim postopanjem veliko truda, potrpežljivosti in samozatajevanja, toda rodi uspehe in pridobiva šoli prijateljev med malimi in velikimi.

Težko stališče ima ljudskošolsko učiteljstvo, kajti težko je izhajati s slepo nevednostjo, z naduto polovično izobrazbo in s hudobijo, kateri se včasih tudi ne more izogniti. Plemenit, čist in trden značaj mora biti, da je vsemu temu kos. Proti nevednim mora biti prijazen in popustljiv, trši pa proti domišljavi polizobrazbi in odločno mora nastopiti proti hudobiji. Učitelj ne sme nikdar pozabiti, da je vsaka beseda, ki jo izgovori v šoli, izgovorjena pred javnostjo, in da gre glas o njegovih dejanjih čez meje domače občine. Kakor spoznava učitelj starše in domačo hišo po otrocih, tako spoznava starši po učencih učitelja in šolo. Pravi učitelj priljubi šolo učencem in po učencih staršem.

Veliko sovražnikov je že rodila šoli politika. Ali naj se vsled tega učitelj popolnoma odtegne politiki? Nekaj, kar ni mogoče, ker je tudi učitelj družabno bitje, član družine, občine, države in ne zadnji činitelj v človeški družbi, za katere koristne člane mu je vzgajati učence. Da, tudi učitelj, in sicer prav zato, ker je ljudski učitelj, se mora zanimati za politiko. S čitanjem tozadevnih znanstvenih del in s proučevanjem človeka in človeške družbe, naj se poglobi v politična vprašanja. Tudi naj ne zamudi o pravem času na pravem mestu zastaviti svoje besede, nikdar pa naj ne uganja vaše politike po krčmah in ne politike osebnosti in ne nizkega koristolovstva. Pokojni Bežek je opozarjal svoje gojence na učiteljsčju, da naj nikoli ne pozabijo, da bodo učitelji otrok, katerih očetje bodo pripadali raznim strankam. Taktin in naobražen učitelj ne bo nakopal šoli sovražnikov s svojim nastopom na političnem polju.

Svet, zlasti še v sedanji površnosti, sodi človeka po vnanjosti, zato ne sme učitelj svoje vnanjosti zanemarjati, a ravno tako ne vzbujati spogledovanja z modnimi norostmi. Kar pravi Marcel Prevost o ženskah, lahko velja za vsakega, namreč da mora biti toaleta «odkritosrčna» t. j. izraža naj, kolikor mogoče socialni in finančni položaj onega, ki jo nosi. Žal, da pride učiteljstvo navskriž s svojim finančnim položajem, če se hoče oblačiti svojemu socialnemu položaju primerno.

Delo učiteljstva ni bilo še nikoli plačano; vedno je učiteljstvo dobivalo za svoje delo le majhno nagrado pod imenom plače, toda uravnavalo ni in ne sme uravnavati svojega dela po velikosti nagrade, temveč odtrgati mora srce od zemlje in delati samo radi svojega vzvišenega poklica in na ta način bo pridobilo največ prijateljev sebi in šoli.

Slomškova zveza v Idriji je imela svoje redno mesečno zborovanje dne 1. svečana 1923 ob 3 uri popoldne v društveni sobi.

1. Po običajnem pozdravu predsednikovem je tov. Tušarjeva razvila svoje misli o temi: «Kako dosežem dobre uspehe pri računskem pouku.» — Računstvo je brez dvoma eden izmed najvažnejših učnih predmetov na ljudski šoli in neobhodna potreba je, da učenci zapuste ljudsko šolo, opremljeni z zadostnim in temeljitim poznavanjem praktičnega računstva. Če pa hoče učitelj doseči ta cilj, mora stopiti pred svoje učence vsikdar dobro pripravljen. Tudi ne sme biti pouk v računstvu suhoparen. Res, da so gole številke puste in neprijazne, a če ima učitelj količkaj resne volje in iznajdljivega duha, lahko vljuje v računski pouk toliko življenja, da mu bodo učenci sledili z veseljem in zanimanjem. — Uporabne naloge mora učitelj vzeti iz vsakdanjega življenja ter morajo biti praktične — to je — primerne času, v kojem živimo ter tudi kraju, kjer poučujeteš. S tem vzbudiš v otroku zanimanje za ta, drugače zelo suhoparni predmet.

Predavanje tovarišice Tušarjeve je bilo stvarno in temeljito, naslanjajoč se na večletne izkušnje. Zlasti pa je bilo poučno za mlajše tovarišice, ki

si mnogokrat tozadevno ne vedo pomagati. Predavanju je sledila kratka a zanimiva debata.

2. Razno. Predsednik prebere dopis, došel nam od Šolskega društva, ki se našemu društvu zahvaljuje, da je pristopilo k imenovanemu društvu kot ustanovni član. — Prihodnje zborovanje se vrši 1. sušca 1923 ob 15 uri v društveni sobi. Spored se bo članom pravočasno objavil.

P. L.
«Novega roda» 2. številka je izšla v novi predpustni opremi. Naročniki, ki se za prvo številko niso pravočasno oglasili, jo prejmejo skupno z drugo. Povdarjamo, da znaša celoletna naročnina 10 lir; posamezni zvezki pa so po 1 liro. Onim, ki so poslali 12 lir, se oštejeta 2 liri v dobro 4. letnika. Naročnina, oz. denarne pošiljatve, naj se pošiljajo na upravo in ne na uredništvo. Izpremembe v številu naročnikov naj se naznanjajo redno vsaj teden dni pred izidom lista, na poznejše poslane poprave, se uprava ne more ozirati! Prihodnji zvezek «Novega roda» izide 10. marca.

Sole, ki še niso oglasile z naročnino naj izvrše svojo dolžnost!

Šolske vesti

Najnovije — učiteljske sile. Dobila ih naša Čičarija što spada pod upravo koparskog kotara. Ove sile su talijanski učitelji za talijanski jezik na hrv. školama u Lanišću, Slumu i Vodicama (Volosko). Dosad podučavali su talij. jezik dotični hrv. učitelji-ice. Sada na svim šest škola na Krasu podučavaju talij. jezik spomenute nove učiteljske sile. — Račjavas (usred Čičarije) imade sasma talij. školu.

Dnevnik. Kako poznato naredjeno je pučkom učiteljstvu Julske Krajine da drži dnevnik mesto — austrijskog čednika. Ovo ga dašto uvelo, u koliko to ovisi o njegovoj kompetenciji, ali svi nisu istog mnenja kako ga valja pisati. Svi učitelji u Istri, u koliko smo obavesteni, pišu dnevnik kao što su bili enavični pisati čednik, u koji se dakle biležilo naknadno već uzeto gradivo. No naredba govori drukčije, dotična okružnica od 15. II. 1919, naime: U dnevniku imade se točno beležiti dan pre škole program obuke naznačivši gradivo što se imade tumačiti i vežbe što se imadu uzeti. Iza obuke (lekcije) moraju se dodati potrebne opaske i bileške, iz čega da bude razvidan učiteljev didaktički školski rad. Šavetuje se takodjer dodati na koncu sedmice,

ili barem na koncu meseca šematički program (učevno gradivo) za iduću sedmicu ili mesec.» —

Ovako glasi naredba, koja ima inače dobru svrhu; da prisili naime učitelje da se pripravljaју za školu. Dnevnik prema tomu ne valja da sadržava već uzeto gradivo, nego ono gradivo što ga kani učitelj predavati sutra. U koliko je to mogao ili nije, ili koliko se je on morao odalečiti, opustiti ili raširiti gradivo predavanjem, to valja da razredni učitelj zabilježi u dnevnik. Iz rečena sledi da učitelj sila detaljirano navede sve što kani sutra tumačiti, a ujedno i sva sredstva kojima se kani pri tome poslužiti. Što nije mogao ili čega se nije mogao poslužiti, to navede u rubrici «opaske». — Dnevnik bi prema tome izgledao kao biležnica uzornih predavanja, barem u kratko. Nije dovoljno dakle zabilježiti u dnevnik: Zbrojidba, nego tu valja spomenuti sav postupak učiteljev i vežbe. Iz dnevnika valja da je razvidan rad, postupak, gradivo i metoda učiteljeva.

Da je ovako pisan dnevnik od velike važnosti za škol. napredak i učiteljev pedagoški razvitak, a i njegovu naobrazbu, očevidno je, pak stoga savestan učitelj i pisac ga svesno već iz ljubavi do škole i škol. dece. Ovakova priprava i pisanje dnevnika preporuča se svemu učiteljstvu, osobito mladjemu.

Feljton

Razredni moment v moderni umetnosti

(Nadaljevanje.)

Ako Tolstoj govori o človeku sploh, je ta človek vedno le aristokrat, član vladajočega razreda, prežet v dno duše z buržoazno-fevdalno ideologijo. Ako živi tak človek v milieju razpadarja družabnega reda, in ako ga hoče rešiti iz njegovega pogubnega vpliva, ga rešuje iz splošnega propadanja človeštva, človeške kulture. Človeška kultura mu je zlo, ker jo istoveti za dekadentno kulturo razpadajočega kapitalizma in ne pozna njene kontinuitete. Reči morremo, da Tolstoj ni poznal ne delavca in tudi ne kmeta, čeprav se naslanja predvsem na tega. Vse

njegovo stremljenje je bilo umerjeno le ven iz propadanja, proč od umiranja, iz prepada, kamor ga je vlekel splošni razpad njegovega razreda, k preprostosti, k naravi. Ako se je naslonil pri tem na konservativnega kmeta, je to le zato, ker mu je bil najbližji, ker je živel v neposrednih stikih z njim. V kmetu je videl predvsem zdrave, preproste običaje, nagnjene k dobremu, k ljubezni do bližnjega, videl je blagoslov dela in notranje ravnovesje; v svojem razredu je pa videl le gnilobo, pokrito s fino etiketo, moralno in versko hinavstvo, uničevalnost brezdelja, degeneracijo in duševno raztrganost, razdvojenost. Vrgel je torej raz sebe vse aristokratsko, zavrnil vse svoje prejšnje življenje in se obrnil h kmetu, k preprostosti. A poleg preprostosti življenja, je Tolstoj prevzel od kmeta tudi njegovo konservativno

ideologijo, ki mu jo ustvarja zaostali način produkcije, prevzel je predvsem njegovo religijo, ki jo je videl pri njem nepopačeno in iskreno, temelječo predvsem na zdravih moralnih odnošajih. — A bistva razrednosti ni poznal, ni poznal onega globokega socialnega razvoja, ni razumel razrednega boja, ki ruši in zida, ki poraja na eni strani propadanje, na drugi novo življenje in novo ideologijo. Zatekel se je h kmetu, tej navidezno enotni masi, k razredu, ki je v toku socialnega razvoja obsojen na smrt. Producijski proces ga razkrajja socialno, kulturno, moralno, uničuje mu konservativno ideologijo in ga bolj in bolj vodi v moderzi svet človeške družbe v moderno kulturo, v ateizem, kamor nujno pelje socialni razvoj vse človeštvo. Tega bistva razrednosti, razrednega boja, ki ga ustvarja proizvajalni proces, Tolstoj ni poznal in vsled tega ni mogel poznati tudi novega človeškega tipa, ki ga je ustvaril družabni razvoj, nesitelja te nove ideologije, nove kulture, nove etike in tega uničevalca religije, modernega proletarca.

Tako vidimo v Tolstoju človeka, ki sicer pomenja zdravo, pozitivno smer v moderni meščanski umetnosti in kulturi, a ki je na svoji dolgi življenjski poti ostal na sredi. Kljub temu je pa eden najvplivnejših, najizrazitejših duševnih predhodnikov proletarskih revolucij, kljub svojemu novokrščanskemu anarhizmu in svoji neproletarski ideologiji.

Ako je zašel Tolstoj v en ekstrem, nam nudi na drugi strani Ibsen sliko človeka, ki je zašel v drug ekstrem, ker ni poznal bistva razrednosti. Ako smo videli pri Tolstoju, da se zateče v svojem iskanju resnice h krščanskemu asketizmu, je Ibsen nasprotno individualist, revolucionarni aristokrat, zastopnik prava manjšine, ki koraka vedno naprej, noseč bakljo resnice, kamor ji po tem sledi ostala večina, in ki je poklicana voditi človeštvo. Mislim na one maloštevilne posameznike med nami, ki so si prisvojili vse mlade, kličoče resnice. Ti možje stojijo v gotovi meri zunaj, na predstražah, ki so tako daleč raprej, da kompaktna večina do tja še ni mogla dospeti — in tam se borijo za resnice, ki so še premlade v zavesti sveta, da bi mogle pridobiti zase večino». («Ljudski sovražnik»). Ne da bi oporekali tej resnici, moramo vendar reči, da Ibsen ni poznal bistva «največje družabne laži», ki temelji na kapitalističnem proizvajalnem načinu, ki nujno vede v družabni razpad, ne pa na «pravu kompaktno majeritete». Tako vidimo, da predstavlja Ibsen nasproti Tolstojevemu radikalnemu anarhizmu nekako meščansko reformno smer.

A njegov glavni zgodovinski pomen ne obstoji v tem. Ibsen je velik predvsem zato, ker je v svojih delih moštrosko podal ves socialni in duševni razpad meščanske družbe, pred vsem družine, razpad zakona in pa propad meščanskega človeka.

«Četudi veslam s svojim čolnom na dno,

je vendar lepo se voziti» («Komedijska ljubezni»)

To je parola enega dela propadajočega meščanstva, ideja, ki nam jo izražajo v meščanski umetnosti nekateri dekadenti in futuristi, ideja, ki nam v najlepši meri zrcali ves duševni propad meščanstva. Izživeti se — naučiti se še enkrat vseh slasti življenja in potem poginiti. «Après nous le déluge!» — «Za nami naj pride potop!» znani izrek Madame de Pompadour najbolj karakterizira podobno stremenje, ki se nam javlja v vseh sorodnih dobah. A, ra drugi strani se nam kaže to razpadanje v degeneraciji meščanske družbe. Atavizem, vpliv dednosti,

paraliza, iz vsega tega sledeča duševna raztrganost, kar je predvsem posledica degeneracije meščanskega zakona vse to je materialistični dialektik Ibsen podal do najfinejših nijans. V dno duše segajočo tragiko Oswalda Alvinga v «Strahovih» je le nujna posledica te degeneracije, kakor tudi tragika drugih junakov v Ibsenovih dramah. Demoralizacija meščanske družine, temelječe na enostavnem trgovskem aktu in ovite v pajčolanu konvencionalne etikete nam najlepše naslika v svoji «Nori. Norina tragika obstoji v tem, da ni našla v zakonu sreče, ampak da je le nekaka lutka, igrača, brez vsake lastne misli, podvržena svojemu možu, kakor obstoji ves zakon samo v zunanostih, brez vsake globlje zveze. Njen mož, Holmer, je skoz in skoz buržuj. «O, ti ne poznaš narave resničnega, pristnega moža, Nora. Za moža je nekaj tako nepopisno sladkega in pomirjivega, ako čuti, da je svoji ženi odpustil — da ji je iskreno, iz vsega srca odpustil. Ona je postala s tem v dvojnem smislu njegova last, ona je kakor na novo rojena, postala je v gotovi meri obenem njegova žena in njegov otrok». Vsa disharmonija razpadajoče meščanske rodbine je pa klasično podana v sledečem dialogu:

«Nora (po kratkem molku). Ali ti ne pade sedaj, ko tu sediva, nekaj v oči?

Holmer. Kaj bi neki to bilo?

N. Midva sva bila sedaj že osem let poročena. Ali se ti ne zdi, da sedaj midva, ti in jaz, mož in žena, danes prvič resno govoriva?

H. Da, resno — kaj naj to pomeni?

N. Tekom vseh osem let — da, še dalje od dne, kar se poznavava, nisva še nikoli govorila resne besede o resnih stvareh.

H. Ali ljuba Nora, ali bi bilo to kaj zate?

N. No, sedaj sva pri stvari. Ti me nisi nikoli razumel. Zgodilo se mi je mnogo krivice, Robert. Najprej od očeta, potem od tebe.

H. Kako! Od naju dveh — od naju dveh, ki sva te iskreneje ljubila od vseh drugih ljudi?

N. (Zmaje z glavo) Nista me nikoli ljubila. Veselilo vaju je le, da sta bila zaljubljena vame.

H. Ali Nora, kakšne besede so to!

N. Ali ni tako, Robert? Ko sem bila še doma pri očetu, mi je povedal vsa svoja naziranja, ako sem kdaj drugače mislila, sem molčala; kajti lastna mnenja — mu niso bila prijetna. Imenoval me je svojo lutko in se je igral z menoj, kakor sem se jaz zopet igrala s svojimi igračkami. Potem sem prišla k tebi v hišo —

H. Kakih izrazov se poslužuješ za najin zakon!

N. (nemoteno) Menim, potem sem prešla iz očetovih rok v tvoje. Ti si vse uredil po svojem okusu, in tako sem dobila isti okus kot ti, ali sem pa le delala tako; sama prav ne vem kaj. mislim, da je bilo oboje: enkrat eno, potem drugo. Ako se ozrem sedaj nato, se mi zdi kakor, da bi živela tu kot ubog človek — le iz roke v usta. Živela sem od tega, da sem ti prednašala umetniške kose, Robert. Ampak ti si tako hotel. Ti in oče, oba sta storila velik greh napram meni. Vidva sta kriva, da ni postalo ničesar iz mene.

H. Kako si nespametna in nehvaležna! Ali nisi bila tu srečna?

N. Ne, nikoli. Mislila sem le, da sem; a nisem bila nikoli.

H. Ne srečna?! Ne —

N. Ne; le vesela. In ti si bil vedno tako prijazen napram meni. A naš dom ni bil nikoli nič drugega kot soba igrač. Doma, pri očetu so me smatrali za majhno lutko, tu za veliko. In otroci so bili zopet moje lutke. Bila sem prav zadovoljna, ako si se z menoj igral, prav kakor otroci če se z njimi igram. To je bil najin zakon, Robert.»

Da, to je tragika, globoka tragika človeka v instituciji, ki umira in razpada obenem z vsem družabnim redom katerega le nujna oblika je bila in ki ne odgovarja več sodobnim zahtevam človeštva, kakor ne odgovarja več njena podlaga — kapitalistični družabni red.

Kakor že omenjeno, obstoji glavni zgodovinsko-kulturni pomen Ibsenov v tem, da je podal v svojih delih najizraziteje sliko propadanja meščanske družbe, kljub temu, da ni spoznal onih faktorjev, ki vodijo v novi svet. Obrnimo se sedaj k tretjemu velikanu! Cesar nismo dobili v Tolstoju, niti v Ibsenu, dobimo v Zola-ju: umetniku, ki je v polni meri spoznal pot družabnega razvoja, ki je razumel veliko gibanje delavskih mas, razumel socializem in ga predstavil za idejno podlago svojim delom. Zola je sicer pripadal umetnosti struji naturalizma, ki — dosledno vzeto — ne sme podajati čisto nič drugega v umetnosti, kakor samo kos, izrezek življenja, popolnoma tak, kakršen je v resnici, brez idealizacije in brez vsake tendence, da, brez vsake ideje. A Zola ni bil dosleden svoji struji. Podajal je res brez vsake idealizacije le izrezke, kose življenja, a to življenje je prepojeno globoko z idejo, ki jo je hotel viliti delu, je globok protest in obenem izraz velike vere v bodočnost, da, njegova umetnost postaja ponekod celo posoda ideje, nositeljica novega evangelija, nove morale. Kropotkin sicer piše o realizmu in naturalizmu: «Revolucionarna ideja je pustila hladno današnje umetnost, a v pomanjkanju ideje misli, da jo je našla v realizmu, zabavajoč se s fotografiranjem v barvah, ali z imitiranjem mišic bika, ali s slikanjem v prozi in stihih, ali z grdo orgije, ali s sobo, kjer se galantno slači kaka žena.» 3) A to velja le za one

realiste, ki v svoji omejenosti res niso drugega premogli; sicer se je pa revolucionarna ideja v umetnosti ravno v realizmu najbolj razvila, še najizraziteje ravno v Zola-ju, tem «najekstremnejšem» naturalistu. Ako Zola slika «grdo orgije, ali sobo, kjer se galantno slači kaka žena.» A to velja le za one ampak nasprotno: v to položijo on živ protest proti družabnemu redu. In res. Vsa njegova dela so ena sama slika groze, najnižjih strasti in orgij, največje bede, trpljenja in garanja, zločinov in grozodejstev, a na drugi strani živga idealizma, borbe in vere v svetlejšo bodočnost. In v vsem njegovem udejstvanju, od Thérése Raquin, pa do orjaškega cikla «Rougon -- Maquart», «Treh mest» in do zadnjega, že več nedovršenega cikla «Štirje evangeliji», — povsod ista slika. V vsakem delu stopnjujoča se obtožba in vera v bodočnost, najjače pa in najizraziteje v «Germinalu». «Germinal» bi mogli po vsej pravici imenovati največje delo svoje dobe, najgenialnejši plod polpreteklega časa. Ves aparat, s katerim operira v tem delu Zola, je tako ogromen, da ga komaj pojмимо, prebirajoč ga z najnapetejšo pozornostjo. Človek, kot igra ekonomskih sil, je tako jasno in izrazito izklesan, kakor v moderni literaturi malokje. Osnovna ideja romana je ravno socializem, ono življenje, ki prihaja v duše izmozganih postav, borečih se s smrtjo v rudokopih, s skrajno bedo doma in v stavki in umirajočih pod krogli svojih tlačiteljev, je ona sila, ki jih drži mesece v borbi proti kapitalu, ki poraja močne osebnosti, od idealista, a človeka Etienne-a, do nadčloveškega velikana, rušitelja, anarhista, flegmatično rušečega ogromne rove rudokopa in uničujočega v njih sto in sto bitij — Souvarine-a, in ki dviga vso delavsko maso iz brezna preteče demoralizacije, kamor jo peha kapitalistični gospodarski sistem. Na drugi strani pa slika vso degeneracijo meščanstva, od skrajnega filistrstva, do globoke duševne tragike, ki jo poraja razpadajoča družba in z njo propadajoče meščanske institucije, zakoni, družina, morala itd. Tako globoko ni segel v tedanji dobi noben umetnik. (Nadaljevanje.)

Književnost in umetnost

Časopis «Tabor» v Mariboru piše o Novem rodu: List je natisnjen na dobrem papirju, s simpatično učinkujočimi črkami in prinaša ilustracije, ki niso vzete iz kake stare ali tuje zaloge klišejev, marveč so reprodukcije izvornih risb. Vsebinska je leposlovna in skrbno izbrana. To je tehnična stran lista, pri mladinskih listih zelo važna, ker vzgaja estetičen čut in pogloblja vrednost besedila.

Kedaj je mladinski list dober? Mnenja so lahko različna, vendar pa smemo postaviti sledeče pravilo: Mladinski list bodi v skladu z razpoloženjem in duševnim obzorjem mladine, vendar pa mora biti tako urejevan, da bo zainteresiral tudi odra-

slega človeka in mu bo vzbudil nekako posebno občutje, ki je refleks minulosti in tih odsev lastnega hrepenenja.

«Novemu Rodu» je treba priznati, da je zadel posrečeno smer. Predvsem je to zasluga dobre izbire sotrudnikov.

«Novi Rod» je tehnično in vsebinsko znamenje našega napredka v mladinskem slovstvu. Obenem je ta pojav značilen za kulturno-vstvarjajočo voljo naših rojakov v Italiji. List zasluži v polni meri našo podporo, tembolj, ker zbira okoli sebe naše najboljše mladinske slovstvenike. Želimo mu nadaljnjih uspehov in krepke vztrajnosti na potu «novim velikim zarjam naproti».

RAZNE VESTI

Reforma normalne šole (učiteljšč) na humanistični podlagi. Iz Rima prihaja vest, da je minister za uk Gentile fiksiral v glavnem reformo normalne šole. Zdi se, da normalna šola v sedanji obliki preneha in da pride na njeno mesto nov zavod, ki se bo imenoval učiteljšče (istituto magistrale) in bo imel 7 letnikov: tri nižje in štiri višje. Prvi trije letniki bi služili kot priprava. Na tem učiteljšču bi se poučevala tudi latinščina, kar bi podalo šoli humanističen zna-

čaj. V nižjih letnikih bi se poučevala poleg drugega tudi muzika in koralno petje, v višjih pa filozofija, pedagogika, šolski zakon (legislazione scolastica) itd. Danes je v Italiji 120 normalnih šol, katere misli sen. Gentile skrócić na 80. Misli se tudi na reformo otr. vrtec in ljudske šole.

Šolska obveznost na Francoskem. Dne 29. dec. 1922. je sprejel francoski senat zakonski načrt o podalšanju splošne šolske obveznosti do 14. leta za vse otroke. Doslej so namreč bili otroci obvezni obiskovati šolo le do 13. leta.